

ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ СУЧАСНОГО СВІТУ

УДК 141.319.8:159.923.2

DOI: [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019\(123\)01](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019(123)01)

БОРОВСЬКА Людмила,

к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософських та соціальних наук
Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: la.borovska25@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3561-5895>

АВТЕНТИЧНІСТЬ АНТРОПОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ САРТРА

Досліджується автентичність антропологічної моделі Сартра. На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що антропологічна модель Сартра не є дискурсивною, і тому не може розглядатися як автентична, тобто така, що спрможно дати достеменно, істинне знання про людину.

Ключові слова: "Я", суб'єктивність, буття, існування, автентичність.

Боровская Л. Аутентичность антропологической модели Сартра. Исследуется аутентичность антропологической модели Сартра. На основании проведенного анализа сделан вывод, что антропологическая модель Сартра не является дискурсивной, и потому не может рассматриваться как аутентичная, т. е. как такая, которая в состоянии дать подлинное, истинное знание о человеке.

Ключевые слова: "Я", субъективность, бытие, существование, аутентичность.

Постановка проблеми. Праця "Екзистенціалізм – це гуманізм" [1] є чи не найбільш відомою роботою Ж.-П. Сартра. В ній французький мислитель найбільш послідовно виклав свою концепцію свободи, розкрив значення таких понять, як "людська суб'єктивність", "тривога", "закинутість", "відчай". Розкриваючи різні відтінки свого розуміння свободи, Сартр використовує поняття "автентичність" [1, с. 341]. "Автентичність" – це достеменність, справжність, істинність людського існування, яка протиставляється Сартром та іншими філософами-екзистенціалістами "неавтентичності", що розуміється як втрата самого себе через підкорення заданим визначенням. Розмірковування Сартра стосовно недостеменно існуючої людини, яка перекладає відповідальність за свої вчинки на природні фактори або суспільно-історичну ситуацію, наштовхнули на думку прикласти мірку "автентичності" до антропологічної моделі самого Сартра, до його концепції особистості.

© Боровська Л., 2019

ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. 2019. № 1

 5

Йдеться не про оригінальність сартрівської концепції особистості. Загальновідомо, що філософія Сартра є продуктом засвоєння французьким мислителем картезіанської метафізики суб'єктивності. На її формування також суттєво вплинули ідеї феноменології Гуссерля, гегелівської концепції духу, теорії відчуження Маркса, філософії індивідуального існування Кьєркегора. Автора цікавить, передусім, наскільки евристичною є антропологічна модель Сартра, чи може вона слугувати основою для пізнання конкретної людини в конкретно-історичних умовах її існування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософія Ж.-П. Сартра в різних її аспектах привертала й досі привертає увагу дослідників. Причому, якщо в недалекому минулому вона більше цікавила науковців у широкому контексті її впливу на європейську культуру [2], або досліджувалася традиційна проблематика французького екзистенціалізму стосовно свободи вибору [3], то сучасні дослідники зосереджують свою увагу на дуже специфічних, вузьких (іноді – межових) аспектах філософського спадку Сартра. А саме: досліджується, наприклад, те, як філософія Сартра вплинула на науку про душевні хвороби [4]; аналізуються філософські джерела, які сприяли формуванню сартрівського концепту "погляд" [5]; розглядається атеїстична філософія Сартра як така, що латентно містить "тугу за Богом" [6]; або базові поняття філософії Сартра зіставляються з поняттями філософії Гегеля [7], Гайдеггера та буддійської філософії [8], філософії Гуссерля [9]. Проте саме автентичність антропологічної моделі Сартра у філософській літературі не досліджується.

Метою статті є дослідження антропологічної моделі Сартра й з'ясування ступеня її автентичності.

Матеріали та методи. Дослідження базується на критичному підході, а також на загальнофілософських принципах об'єктивності та історизму.

Результати дослідження. Базовим положенням для трактування Сартром особистості та всіх проблем, пов'язаних з її становленням і функціонуванням, є протиставлення категорій "буття" та "існування". Буття в філософії Сартра є тим, що знаходиться поза свідомістю, тим, що за своєю природою не може бути визначеним, буття "не діє" – воно лише "є". Тільки людська свідомість як щось зовнішнє відносно буття може нав'язати йому деякі визначення.

Свідомість як дещо "інше" відносно буття, як те що не є, а те що існує, не може бути ані субстанцією, ані буттям, ані предметом (буття Сартр іменує буттям "В-собі", а свідомість – буттям "Для-себе"). Свідомість не міститься у бутті, не є функцією буття – вона є лише його інтенцією. Діяльність свідомості не визначається тим, що знаходиться ззовні, тобто буттям, і водночас вона позбавлена власного внутрішнього змісту. Свідомість не має онтологічної основи, вона

нічим не детермінована, а це означає, що вона в кожному своєму акті автономна, вона, на думку Сартра, є "існуванням, що випереджає сутність"[1, с. 323]. Екстраполюючи ці положення філософії екзистенціалізму на предметну область, що пояснює психічне життя конкретних індивідів, можна зробити певні висновки. *По-перше*, оскільки людина знаходиться попереду свого існування, то вона є абсолютно вільною і відкритою. В людині немає нічого, що б змогло нав'язати їй певний спосіб дій, мислення, поведінки. *По-друге*, між окремими діями конкретних людей немає ніякої неперервної послідовності. Кожний людський вчинок, вважає Сартр, є "замкненим на себе цілим", автономним відносно її попередніх вчинків.

Спосіб дії, яким людина керується в певній ситуації, не може мати силу для іншої. Ніяке відчуття, переживання, дія не можуть обумовити наступне відчуття, переживання, дію. Сартр у праці "Буття і ніщо" [10] прагне обґрунтувати тезу, що, приступаючи до якоїсь дії, людина кожного разу створює себе заново. Починаючи діяти, вона є нічим, "небуттям", істотою, що виключає своє минуле. З викладеного можна зробити висновок, що неможливо передбачити поведінку людини. Сутність людини, за Сартром, – це конкретні ідеали, які вона ставить перед собою і які вона пізнає, втілюючи їх у життя, тобто які стають "буттям".

Сутність може бути пізнаною лише тоді, коли людина себе повністю реалізує, іншими словами, коли вона "перестане існувати". Це пов'язано з тим, що, доки людина існує, вона в кожний момент може здійснювати діаметрально протилежні вибори, а також поставити під сумнів своє минуле й надати йому нового сенсу. Конкретна особистість може бути пізнана лише тоді, коли "вона повністю здійснилася", тобто коли вона померла. Таким чином, в екзистенціалістській філософії поведінка людини нічим не зумовлюється, вона – потік довільних рішень, між якими немає ніякого причинного зв'язку. Причому поведінка людини не тільки не детермінується будь-якими зовнішніми чинниками, будь-якими факторами, пов'язаними з соціумом. Головне, що між різними, умовно кажучи, актами психічного життя людини теж не існує ніякого зв'язку. Відповідно до положень філософії Сартра, які він виклав у "Бутті і ніщо", неможливо побудувати цілісну теорію особистості, психічне життя якої не розкладалося б на окремі акти і було б відносно усталеним. З цього випливає, що особистість у сартрівському трактуванні не може мати ідентичності.

Важливо також звернути увагу на те, що свідомість як "ніщо" не збігається з психічним життям конкретного індивіда, адже "Я" (у цьому випадку неважливо, трактується воно як трансцендентальне чи емпіричне) має певну внутрішню визначеність, певний внутрішній зміст. Але ж свідомість, на думку Сартра, повністю позбавлена такого змісту, вона порожня, вона – "ніщо", отже, вона не є "Я". Свідомість також не рефлексивна. Сартр це аргументує таким чином. Зазвичай, суб'єктивне життя людини передбачає рефлексію, але вона є можливою лише тоді, коли існує об'єкт, що "затримує" погляд суб'єкта. Але ж свідомість,

у сартрівській інтерпретації, є "ніщо", вона абсолютно прозора і тому через неї внутрішній погляд проникає, наскрізь ні від чого не відбиваючись. Тому самосвідомість, віднесення суб'єкта до самого себе, що є характерним для свідомості, не є рефлексією. Рефлексія ж, що виникає разом з її об'єктом, – "Я" (і певною мірою творить його), не виражає достеменної природи свідомості. Це зумовлено тим, що рефлексія завжди пов'язана з відношенням одного суб'єкта до іншого.

У реальності існування іншого суб'єкта Сартр не має сумнівів. Разом з тим, переконаний французький мислитель, існування іншого суб'єкта та його свідомості є первинним онтологічним фактом, а не тим, що відкривається людині в результаті пізнання, бо в іншу свідомість проникнути принципово неможливо. Крім того, свідомість іншої людини пов'язана з її тілом. Це тіло локалізовано в просторі й взаємодіє з іншими тілами та предметами. Пізнання дій іншого суб'єкта, його реакцій як на зовнішні подразники, так і на внутрішні чинники, хоча й має певний сенс, але не характеризує його свідомості.

Рефлексія, на думку Сартра, є продуктом комунікації з іншими людьми. Логіка обґрунтування цієї тези така. Тіло іншої людини виступає в моєму досвіді як об'єкт особливого роду, яким він не є для цієї людини, як і моє тіло спочатку не є об'єктом для мене, зливаючись з моєю свідомістю. Те, що інша свідомість виступає в моєму досвіді як нерозривно пов'язана з особливим об'єктом, тілом іншої людини, спонукає мене ставитися до іншого суб'єкта як до особливого унікального об'єкта, а також "вкладати" певні процеси, пов'язані з суб'єктивним життям свідомості, в середину цього унікального об'єкта. Разом з тим, відношення до іншої людини примушує мене визнати самого себе як "іншого" для цього іншого суб'єкта і наділити себе тими ж характеристиками, якими володіє інший у моєму досвіді. Таким чином, свідомість починає ставитися до самої себе так, як до неї ставиться інший, тобто як до суб'єкта, що має тіло, яке локалізовано у просторі й всередині якого є певні психічні переживання. Суб'єкт починає відрізняти ці переживання від перебігу об'єктивних процесів зовнішнього світу й вбачати єдність свого психічного життя у вигляді особливого об'єкта – "Я".

Іншими словами, відбувається об'єктивація себе як особистості. Ця об'єктивація передбачає погляд на себе ніби збоку, з позиції іншої людини. Інший є потрібним для мого існування, зазначає Сартр, так само, як і для мого самопізнання. За цих умов виявлення мого внутрішнього світу відкриває мені в той же час й іншого, як свободу, що стоїть переді мною, яка мислить й бажає "за" чи "проти" мене. Таким чином, відкривається цілий світ, який ми називаємо інтерсуб'єктивністю. У цьому світі людина й вирішує, чим є вона й чим є інші [1, с. 336].

Саме тому рефлексія неможлива без комунікації. Процес об'єктивації свідомості проходить декілька стадій. На одній з них свідомість лише відчуває себе об'єктом іншого суб'єкта, але не знає себе повною мірою в такій якості. Це має місце тоді, коли дане буття "Для-себе"

відчуває себе предметом розглядання себе з боку іншого. Проблема "погляду" несе у Сартра суттєве змістовне навантаження, адже якщо в очах іншого, у дзеркалі, може відбитися наше істинне "Я", то, з іншого боку, це означає, що ми залишаємося беззахисними перед іншими й залежними від них. Якщо виходити з первинності одкровення іншого як *погляду*, то ми маємо визнати, що сприймаємо своє невланне буття-для-іншого у формі *володіння*. Мною володіє інший: погляд іншого маніпулює моїм тілом у його оголеності, примушує його з'явитися на світ, виліплює його, витягає його з невизначеності, бачить його так, як я ніколи не побачу [11, с. 207], відзначає Сартр. Виходячи з його розмірковувань, погляд іншого, що слідкує та підглядає, скоріше спотворює моє "Я", ніж представляє в істинному світлі.

Лише в результаті комунікації через мову свідомість може до кінця об'єктивувати себе й породити рефлексію. Тому індивідуальний суб'єкт, який бачить себе, як у дзеркалі, в очах іншого і, водночас, є позбавленим комунікації, не може себе пізнати в дзеркальному образі, бо поза відносинами з іншими він не існує для себе самого як об'єкт. "Погляд", на думку Сартра, є конкретизацією основного соціального відношення, феномен, що опосередковує індивідуальний досвід і свідчить про те, що світ – це не тільки уявлення суб'єкта, але й об'єкт, що розподіляється між іншими. Поглиблюючи в контексті феноменологічної парадигми розуміння того, що таке "погляд", Сартр констатує, що сприйняття іншого як об'єкта є знищенням його людської сутності. Інший не бажає розкриватися, і тому "Я" насильно обмежує його свободу тим, що сприймає його як предмет на фоні й порівняно з іншими предметами. Важливим є й те, що об'єкт, який розглядається, сам є суб'єктом. Людина як суб'єкт, що розглядає, теж не може бути сприйнятою у своїй людській сутності, бо інший сприймає її позицію як трансцендування, що загрожує свободі.

Незважаючи на те, що свідомість здійснює об'єктивацію і сама відповідає за неї, "Я" не виражає моєї істинної природи, зазначає Сартр. Адже об'єктивація є тим, що нав'язується процесом комунікації, тобто зовнішнім ставленням до свідомості інших. Важливо також звернути увагу на те, що в сартрівській інтерпретації "Я" не знає самого себе, так як моя рефлексія стосується тільки зовнішньої оболонки моєї свідомості, яка й існує у вигляді "Я". Разом з тим, у мене є доступ до моєї власної свідомості й можливість "вхопити" її у вигляді дорефлексивного акту самосвідомості, що не об'єктивується. Іншого ж я можу осягнути лише як тіло, наділене психікою, але я не можу знати достеменних глибин іншого, бо, на думку Сартра, маю справу лише з його зовнішньою оболонкою, і на відміну від випадку із самим собою, не маю можливості зсередини проникнути в його свідомість, бо для цього потрібно бути на його місці.

Сартр у своїх теоретичних побудовах виходить з того, що свідомість безпосередньо дана сама собі у вигляді необ'єктивованої самосвідомості. Свідомість ще до того, як вона опредметнить себе у вигляді "Я", до того, як включиться у відносини з іншими свідомостями, як

виникне елементарний акт рефлексії, уже відрізняє себе від світу зовнішніх предметів. Але дані сучасної психологічної науки не дають підстав для розрізнення самосвідомості, що належить до "чистої", необ'єктивованої свідомості та рефлексії і спрямована на індивідуальне "Я" як на об'єкт. Більше того, саме виникнення свідомості як центру психічного життя певної індивідуальності вже передбачає співвіднесеність її станів до діяльності певного об'єкта, яким є тіло цієї конкретної людини.

Саме розрізнення свідомостей, можливість їх індивідуалізацій, передбачає їх співвіднесення з тілами різних суб'єктів, що, в свою чергу, включені в систему об'єктивних зв'язків предметного світу. Хоча Сартр не заперечує, що відмінність мене як "Я" від інших передбачає ставлення до себе самого як до об'єкта особливого роду, що знаходиться у взаємозв'язках з іншими матеріальними об'єктами та іншими "Я", які є для мене також об'єктами, але для нього справжня індивідуальність моєї свідомості виражається не в "Я", а в самому факті існування "чистої" безструктурної свідомості. Та можна не сумніватися, що "чиста" безструктурна та безмістовна свідомість принципово не може бути індивідуалізована, як і те, що вона не може бути пізнаною.

Ключові положення філософії Сартра, розгортання яких призводить до констатації того, що людська свідомість, як і життя індивіду, не можуть бути пізнаними, базуються на довільних метафізичних припущеннях. Сартр абсолютизує "відкритість" людського індивіду, тобто те, що є мінливим у людині, не визнаючи в той же час відносно усталеного, того, що набуває форму певної психічної організації. Ці положення філософії Сартра фактично заперечують існування того, що в науці прийнято називати "особистістю", адже особистість є певною цілісністю зі своєю психологічною структурою, характером, світоглядом. Відповідно, виходячи з сартрівської антропологічної моделі, все, що стосується індивідуальної поведінки людини, все, що пов'язано з її звичками, поглядами, діями, реакціями на певні ситуації, не може бути дослідженим, класифікованим й прогнозованим.

Не можна обійти увагою й те, що людське існування, за Сартром, конститується виключно внутрішніми переживаннями. Таким чином, він відриває суб'єктивний світ людини від її об'єктивної діяльності, на ґрунті якої відбувається самопізнання. Отже, ізоляція людського "Я" від його зовнішніх проявів, від практичної людської діяльності підводить до висновку, що індивідуальне життя людини, як і її психіка, не доступні пізнанню "ззовні". Враховуючи ще й те, що абсолютизація свободи призводить до непередбачуваності та непрогнозованості людських дій, можна говорити й про неможливість досягнути сенсу історичного процесу, який, за Сартром, постає таким самим абсурдним, як і людське життя.

Висновки. Сартрівська антропологічна модель відтворює людину, поведінка якої не детермінується будь-якими зовнішніми чинниками, пов'язаними як з природою, так і з соціумом, і між різними, умовно кажучи, актами психічного життя цієї людини не існує ніякого зв'язку,

тобто в її психічному житті не можна виявити ніякої закономірності. Таким чином, психічне життя людини в принципі не можна пізнати "ззовні", тому неможливим є його наукове пізнання. А те, що в цій моделі розглядається як "особистість", не є нею, адже особистість є певною цілісністю зі своєю психологічною структурою і характером.

Якщо в людині "існування передують сутності", якщо в неї немає ніякої природи, якщо людина є постійно "відкритою", то їй не можна дати ніяке визначення. Щоб пізнати людину, потрібно, за Сартром, привести її у "стан нерухомоті", а це означає – позбавити її свободи. Крім того, людина не може бути для себе об'єктом, а значить вона не може пізнати себе "зсередини", тобто застосувати інтроспективні методи.

Людина в сартрівській антропологічній моделі є атомізованою частинкою соціуму, що знаходиться в жорсткій конфронтації з іншими людьми, які не є умовою існування людського "Я" і які несуть для нього загрозу, адже відносини між людьми можна охарактеризувати лише як *конфлікт* [11, с. 207]. Сартрівська самотня людина, що занурена у тривогу і відчай та випадково вступає в стосунки з іншими людьми, є безсумнівно абстрактним індивідом, що може розглядатися лише поза конкретно-історичним контекстом.

Таким чином, антропологічна модель Сартра, яка репрезентує людину, позбавлену цілісної та відносно сталої психічної структури, вирвану з системи соціальних зв'язків, не може виступати як дискурсивна модель і тому не може розглядатися як автентична, тобто як така, що може дати достеменно, істинне знання про людину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм. Сумерки богов. Сост. и общ. ред. А. А. Яковлева. М.: Политиздат, 1990. 398 с.
2. Андреев Л. Г. Жан-Поль Сартр: свободное сознание и XX век. М.: Geleos, 2004. 413 с.
3. Кандалицева Л. Е. Проблемы свободы и выбора во французском экзистенциализме (Ж.-П. Сартр, А. Камю). *Философия и общество*. 2001. № 2. С. 97-107.
4. Власова О. А. Жан-Поль Сартр и антипсихиатрия или как социальная теория проникла в науку о душевных болезнях. *Хора*. 2010. № 1-2 (11-12). С. 71-86.
5. Кузин И. В. К вопросу становления концепции "взгляд" в философии Ж.-П. Сартра. *Вопросы философии*. 2015. № 2. С. 169-178.
6. Лифинцева Т. П. Тень христианства в метафизике Ж.-П. Сартра. *Вопросы философии*. 2014. № 11. С. 163-173.
7. Лебедева Е. "Ничто" у Сартра и Гегеля. *Credo new*. 2013. № 2. www.interlos.ru/readroom/credo_new/k2-2013/19209-nichto-u-sartra-i-gegelya.html.
8. Лифинцева Т. П. "Забота" Хайдеггера, "бытие-для-себя" Сартра, и буддийская дукха: онтология негативности. *Вопросы философии*. 2015. № 7. С.184-203.
9. Renaudie P.-J. Me, myself and I: Sartre and Husserl on elusiveness of the self. *Continental Philosophy Review*. 2013. № 1. Vol. 41-57.

10. Сартр Ж.-П. Бытие и ничто: опыт феноменологической онтологии. пер. с фр. В. И. Колядко. М.: Республика, 2004. 639 с.
11. Сартр Ж.-П. Первичное отношение к другому: любовь, язык, мазохизм. Проблема человека в западной философии; общ. ред. Ю.Н. Попова. М.: Прогресс, 1988. 552 с.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2018.

Borovska L. Authenticity of anthropological model of Sartre.

Background. Appeal to the philosophy of one of the most famous representatives of existentialism, recognized as a "monopolist" on the anthropological perspective J.-P. Sartre, will help to identify the heuristic potential of the anthropological model of existentialism.

Analysis of recent research and publications. Philosophy of Jean-Paul Sartre in various aspects attracts the attention of researchers. However, studies of the authenticity of Sartre's anthropological model in philosophical literature have not been revealed.

The **aim** of the article is to study the anthropological model of Sartre and determine the degree of its authenticity.

Materials and methods. The research is based on a critical approach, as well as on the general philosophical principles of objectivity and historicism.

Results. The anthropological model of Sartre reproduces a person whose behavior is not determined by any external factors, but between different acts of her mental life there is no connection, that is, it cannot detect any regularities. Thus, the psychic life of a person in principle cannot be known "from the outside", therefore it is impossible and his scientific knowledge. According to Sartre, in order to know a person, it is necessary to bring her to the "state of immovability", that is, to deprive her of freedom. In addition, a person cannot be an object for himself, and therefore she cannot know herself "from the middle".

Conclusion. The anthropological model of Sartre, representing a person, deprived of a holistic and relatively stable mental structure, torn out of the system of social connections, is not discursive, and therefore cannot be regarded as authentic, that is, as such, which can give a true knowledge of man.

Keywords: "I", subjectivity, being, existence, authenticity.

REFERENCES

1. Sartr, Zh. P. (1990). Jekzistencializm – jeto gumanizm. [Existentialism is humanism]. *Sumerki bogov – Twilight of the Gods*. A. A. Jakovleva (Ed.). Moscow: Politizdat [in Russian].
2. Andreev, L. G. (2004). *Zhan-Pol' Sartr: svobodnoe soznanie i XX vek [Jean-Paul Sartre: Free Consciousness and the 20th Century]*. Moscow: Geleco [in Russian].
3. Kandalinceva, L. E. (2001). Problemy svobody i vybora vo francuzskom jekzistencializme (Zh.-P. Sartr, A. Kamju) [Problems of freedom and choice in French existentialism (J.-P. Sartre, A. Kamus)]. *Filosofija i obshhestvo – Philosophy and Society*, 2, 97-107 [in Russian].
4. Vlasova, O. A. (2010). Zhan-Pol' Sartr i antipsihiatrija ili kak social'naja teorija pronikla v nauku o dushevnyh boleznyah [Jean-Paul Sartre and antipsychiatry or how social theory has penetrated the science of mental illness]. *Hora – Chora*, 1-2 (11-12), 71-86 [in Russian].
5. Kuzin, I. V. (2015). K voprosu stanovlenija koncepcii "vzgljad" v filosofii Zh.-P. Sartra [On the question of the formation of the concept of "look" in the philosophy of J.-P. Sartre]. *Voprosy filosofii – Philosophy issues*, 2, 169-178 [in Russian].

6. Lebedeva, E. (2013). "Nichto" u Sartra i Gegelja ["Nothing" by Sartre and Hegel]. *Credo new*, 2. Retrieved from www.interlos.ru/readroom/credo_new/k2-2013/19209-nichto-u-sartra-i-gegelya.html [in Russian].
7. Lifinceva, T. P. (2014). Ten' hristianstva v metafizike Zh.-P. Sartra [The shadow of Christianity in the metaphysics of J.-P. Sartre]. *Voprosy filosofii – Philosophy issues*, 11, 163-173 [in Russian].
8. Lifinceva, T. P. (2015). "Zabota" Hajdeggera, "bytie-dlja-sebja" Sartra, i buddijskaja dukkha: ontologija negativnosti [Heidegger's "Care", Sartre's "Being-for-Itself", and the Buddhist Dukkha: The Ontology of Negativity]. *Voprosy filosofii – Philosophy issues*, 7, 184-203 [in Russian].
9. Renaudie, P.-J. (2013). Me, myself and I: Sartre and Husserl on elusiveness of the self. *Continental Philosophy Review*, 1. (Vols. 41-57) [in English].
10. Sartr, Zh. P. (2004). *Bytie i nichto: opyt fenomenologicheskoy ontologii [Being and Nothing: The experience of phenomenological ontology]* V. I. Koljadko (transl. from fr.). Moscow: Respublika [in Russian].
11. Sartr, Zh. P. Pervichnoe otnoshenie k drugomu: ljubov', jazyk, mazohizm [Primary relation to another: love, language, masochism]. *Problema cheloveka v zapadnoj filosofii – The problem of man in Western philosophy*. Ju.N. Popova (Ed.). Moscow: Progress, 1988 [in Russian].

УДК 165.021:111

DOI: [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019\(123\)02](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019(123)02)

ЛІМОНЧЕНКО Віра,

д. філос. н., професор,

професор кафедри філософії ім. професора В. Г. Скотного

Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка

вул. І. Франка, 24, м. Дрогобич, 82100, Україна

E-mail: volim_s@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4770-7199>

ВІД КРИТИКИ МЕТАФІЗИКИ ДО ВІДНОВЛЕННЯ РОЛІ МЕТАФІЗИКИ ЯК КРИТИКИ

Виявлено і обґрунтовано такий режим роботи метафізики, в якому знімається протиставлення догматизму і критицизму, і критичний метод постає не у публіцистично-полемічному аспекті, а як філософсько-логічна робота. Проведений оглядовий аналіз засвідчує оновлення уваги до метафізики як своєрідного режиму роботи розуму. Обґрунтовано, що філософія як робота з феноменами свідомості є неминуче метафізичною.

Ключові слова: метафізика, критика, достовірність, есенціальний й екзистенціальний дискурси.

© Лімонченко В., 2019

ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. 2019. № 1 13